

КНЯЗЬ ОЛЕГ

Сергій СТЕЛЬНИКОВИЧ, кандидат історичних наук,
доцент, докторант Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова

**Князь чия воєвода? Ким був Олег із роду Рюрика?
Цим питанням задається не одне покоління
істориків. Огляд проблеми представлений у цій статті**

Олег (р. н. невідомий — 912) — київський князь.

За даними літописів Олег був родичем новгородського князя Рюрика. Він представлений то регентом, то воєводою Рюрика. У свою чергу історик М. Грушевський допускав, що Олег міг правити в Києві між Аскольдом і Діром і належав до окремої київської династії. Деякі історики пишуть, що Олег був смоленським або тмутарканським князем.

Ім'я Олег скандинавського походження і в перекладі означає «священний». Це дало підстави історика В. Татищеву розглядати Олега як одного зі шведських вождів, який вступив у союз із Рюриком, одруживши свою сестру із новгородським князем. На думку сучасних істориків, сестра Олега була матір'ю спадкоємця Рюрика, тому після загибелі новгородського князя Олег став регентом при малолітньому племіннику.

«Збирач земель»

Захопивши у 882 р. владу в Києві, Олег проголосив місто на Дніпрі матір'ю городів руських. Олег об'єднав Північну й Південну Русь, що стало, на думку історика М. Котляра, вирішальним кроком на шляху до створення державності східних слов'ян. Потім Олег поступово приєднував слов'янські й неслов'янські племена до Давньоруської держави, що народжувалася. Так Олег поширив свою владу над древлянами, сіверянами, радимичами тощо.

Історик Є. Наливайко висуває припущення, що нібито саме така об'єднавча державна політика Олега принесла князю ім'я Віщого, тобто Мудрого.

Чи був похід 907 року?

У «Повісті минулих літ» зазначалося, що в 907 р. Олег на чолі війська вирушив у похід на столицю Візантійської імперії Константинополь. Похід виявився вдалим.

Федір Бруні. Олег прибиває щит до брами
Царгорода. 1839 р.

Князь підписав вигідний торгівельний договір і на знак перемоги прибив свій щит на брамі Константинополя. Цікаво, що історик XVI ст. М. Стрийковський на власні очі бачив згаданий щит на Галатських воротах столиці Візантії.

Однак, окрім літопису, у жодних інших іноземних джерелах, у тому числі й візантійських, про похід Олега інформації знайти не вдалося. На цій підставі деякі історики висловлювали припущення, що походу 907 р. не було, а літописець приписав Олегу якийсь інший похід.

Легенда про смерть Олега

На думку історика Б. Рибаківа, у легенді про загибель Олега від укусу змії, що виповзла з черепа коня князя, відображається вороже ставлення русичів до Олега, який незаконно посів київський стіл, убивши законних правителів Аскольда й Діра.

Історик М. Котляр слушно звернув увагу на те, що автори легенди не дарма обрали інструментом виконання «вируку» волхвів над Олегом саме коня. Як відомо, у східнослов'янському фольклорі кінь символізував добро, був другом воїна. Імовірно, загибель Олега від коня мала виглядати як помста підступному вбивці Аскольда та Діра.

У свою чергу дослідник Л. Войтович погоджується із мотивом відплати, однак вважає, що таким чином Олегові могли помститися Ігор та його двір за те* що він довго не допускав до управління державою законного спадкоємця Рюрика.

Князь Олег в оцінках істориків

Микола Костомаров, історик XIX ст.: «*Особистість Олега у нашому початковому літописі є сповна особою переказів, а не історії*».

Борис Рібаков, історик XX ст.: «*У літописі Олег присутній не стільки як історичний діяч, скільки як літературний герой, образ якого штучно зліплений із спогадів і варязьких саг про нього*».

Використані джерела

1. *Войтович Л.* Княжа доба на Русі: портрети еліти / Л. Войтович. — Біла Церква : Вид. О. В. Пшонківський, 2006. — 784 с."
2. *Котляр Н.* Древняя Русь в летописных преданиях и легендах / Н. Котляр. — К. : Наукова думка, 1986. — 159 с
3. *Котляр М.* Олег / М. Котляр // Енциклопедія історії України : у 10 т. — Т. 7. — К. : Наукова думка, 2010. — С 562—563.
4. *Наливайко С.* Етнічна історія Давньої України / С Наливайко. — К. : Євшан-зілля, 2007. — 624 с